

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 182/2021-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej JUDr. Michaelou Šterbákovou, advokátkou, Kováčska 40, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice II v konaní sp. zn. 23P/135/2016 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Košice II v konaní sp. zn. 23P/135/2016 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Okresnému súdu Košice II **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 23P/135/2016 **konal bez zbytočných prietáhov**.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadosťučinenie **1 500 eur**, ktoré **je** Okresný súd Košice II **povinný** zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Košice II **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **576,12 eur** a zaplatiť ich jej právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **nevýhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 4. januára 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom okresného súdu. Okrem toho sťažovateľka žiada, aby ústavný súd okresnému súdu prikázal konať bez zbytočných prietáhov, priznal jej finančné zadosťučinenie 20 000 eur a náhradu trov konania.

II.

2. Sťažovateľka podala 21. apríla 2016 návrh na úpravu práv a povinností rodičov k maloletým deťom na čas do rozvodu, ktorý v decembri 2018 rozšírila aj o určenie na čas po rozvode, pričom vychádzala z toho, že súd na Novom Zélande manželstvo s otcom 11. júla 2016 rozviedol. Posledný matke známy pobyt otca bol na Novom Zélande. Po procesných úkonoch súvisiacich s ustanovením kolízneho opatrovníka, prešetrením pomerov detí a matky, prekladom listín a doručovaním zásielky otcovi bol stanovený termín pojednávania na 22. marec 2017, ktorý bol zrušený pre dlhodobú práceneschopnosť sudkyne, ktorá následne odišla do invalidného dôchodku. Dňa 27. marca 2017 bola vec pridelená novej sudkyňi, ktorá 24. júla 2018 nariadila termín pojednávania na 10. december 2018, pričom otec bol predvolávaný z poslednej známej adresy na Novom Zélande. Dňa 10. decembra 2018 bola vypočutá len sťažovateľka, keďže doručenie zásielky otcovi nebolo preukázané.

3. Následne spolu s nariadovaním pojednávania 21. augusta 2018 okresný súd dožiadal ministerstvo spravodlivosti o zabezpečenie dožiadania o výsluch otca na Novom Zélande. Dožiadanie bolo ministerstvom spravodlivosti zaslané Veľvyslanectvu Slovenskej republiky v Canberre 20. novembra 2018. Okresný súd následne prostredníctvom ministerstva urgoval vybavenie dožiadania. Medzitým došlo k nariadeniu ďalších pojednávania na 8. apríl 2019 a 22. júl 2019, ktoré boli pre nevybavenie dožiadania zrušené. Až vo februári 2021 bolo okresnému súdu oznámené, že otca maloletých na Novom Zélande nemožno lokalizovať, keďže sa pravdepodobne nachádza v USA. Okresný súd rozsudkom z 24. mája 2021 zveril maloleté deti do starostlivosti matky a zároveň rozhodol o výživnom. Proti tomuto rozsudku podala sťažovateľka 29. júna 2021 odvolanie.

III.

4. Sťažovateľka namieta nečinnosť okresného súdu, pričom uviedla príklady viacerých nesústreďených úkonov súdu. Zdôraznila, že vec nie je právne či skutkovo zložitá. Týka sa maloletých, kde by mal súd postupovať zrýchlene a so zvýšenou starostlivosťou. Preto dĺžku konania považuje za neprimeranú. Sťažovateľka dodáva, že počas celého doterajšieho konania postupovala vždy v určených lehotách a nikdy nedala dôvod na nečinnosť súdu.

5. Okresný súd sa k prijatej ústavnej sťažnosti vyjadril tak, že uviedol chronologický prehľad úkonov a pripustil prieťahy v konaní z dôvodu zmeny sudkyne a pracovnej preťažnosti novej sudkyne. Ako objektívne dôvody okresný súd uvádza aj problémy s vybavením dožiadania. Ďalej uviedol, že aj sama sťažovateľka spôsobila v konaní prieťahy, keďže manželstvo účastníkov bolo rozvedené už 11. júla 2016 a sťažovateľka až 18. decembra 2018 oznámila súdu túto skutočnosť, keď rozšírila svoj návrh, pričom sťažovateľke nič nebránilo podať návrh na vydanie neodkladného opatrenia na zverenie detí do jej starostlivosti.

6. Sťažovateľka k vyjadreniu okresného súdu uviedla, že namieta účelnosť a efektívnosť vykonaných úkonov, ktoré uviedol okresný súd. Takisto zdôraznila, že ak je kritériom dĺžky trvania konania okrem skutkovej, právnej a procesnej zložitosti prípadu aj správanie štátnych orgánov a účastníkov konania a v neposlednom rade to, aký význam má konanie pre sťažovateľa, potom určite nie je ospravedlniteľným dôvodom pre vznik prieťahov práceneschopnosť zákonnej sudkyne. Dodáva, že okresný súd po šiestich rokoch od trvania sporu vydal rozsudok,

v ktorom uviedol, že nepovažuje za preukázané osobné a majetkové pomery otca, a potom je na mieste otázka, prečo konanie trvalo tak dlho a jeho výsledkom je určenie výživného v neakceptovateľnej výške.

IV.

7. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02).

8. Rozhodovanie o úprave práv a povinností rodičov k maloletým deťom patrí do bežnej rozhodovacej praxe všeobecných súdov. Vec sťažovateľky je však po skutkovej a procesnej stránke zložitejšia vzhľadom na to, že bolo potrebné zisťovať pobyt otca detí s využitím dožiadania do vzdialenej cudziny. Tieto okolnosti však nemôžu úplne vylúčiť zodpovednosť okresného súdu za neprimerane dlhú dobu, po ktorú je konanie vedené. V tejto súvislosti treba pripomenúť tú skutočnosť, že okresný súd k zisťovaniu pomerov otca na Novom Zélande pristúpil až po uplynutí viac ako dvoch rokov od začatia konania. Zisťovanie pomerov otca vo vzdialenej cudzine, osobitne s ohľadom na to, že otec sa už dlhšiu dobu o svoje deti vôbec nezaujímal, si počas prvých dvoch rokov vyžadovalo aktívnejší prístup súdu ako obyčajné nariadovanie pojednávania, na ktorých bolo vždy konštatované, že súd nemá vykázané doručenie predvolania na pojednávania otcovi maloletých. Takýto stav bolo možné vzhľadom na informácie od matky predpokladať už na začiatku konania. Práve tento pasívny prístup okresného súdu rozhodujúcim spôsobom prispel k tomu, že konanie nie je ani po piatich rokoch od jeho začatia právoplatne skončené.

9. V správaní sťažovateľky neboli zistené žiadne skutočnosti, ktoré by významne vplývali na dĺžku konania, a to ani okresným súdom vytýkaný postup spočívajúci v tom, že sťažovateľka mu až v roku 2018 oznámila, že manželstvo s otcom jej detí bolo rozvedené už v roku 2016. Oneskorené sprostredkovanie tejto informácie nemalo žiadny potenciál prispieť k predĺženiu konania.

10. Rozhodujúci bol postup okresného súdu v konaní, v ktorom sa vyskytli obdobia nečinnosti, keď nebol vykonaný žiaden úkon smerujúci k rozhodnutiu vo veci samej. Možno identifikovať obdobie nečinnosti približne troch rokov, v ktorých okresný súd vykonal úkony, ktoré nesmerovali k rýchlemu ukončeniu konania. Okresný súd vo svojom postupe takisto vôbec nezohľadnil, že ide o konanie vo veci maloletých detí, kde majú všeobecné súdy obzvlášť postupovať tak, aby bolo čo najskôr rozhodnuté. Procesný postup okresného súdu nesmeroval k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľky, o čom svedčí, že vo veci od podania návrhu v roku 2016 nie je právoplatne rozhodnuté. Preto ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ústavnej sťažnosti sťažovateľky vyhovel a vyslovil, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov.

11. Čo sa týka skutočností tvrdených okresným súdom, treba uviesť, že systémové zlyhania ako personálne problémy alebo množstvo prejednávanych vecí pri správe súdnictva nemôžu byť dôvodom zmarenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a nezjavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017). Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a ústavnej sťažnosti nie je pomenovanie príčin prietáhov v konaní alebo dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter. Dôležité je rozhodnúť o tom, či k týmto prietahom v konaní došlo a odstrániť právny stav neistoty sťažovateľa.

12. Okresný súd rozhodol rozsudkom, proti ktorému je podané odvolanie. Vzhľadom na to, že do nálezu ústavného súdu nebolo konanie právoplatne skončené, bolo podľa čl. 127 ods. 2 ústavy okresnému súdu prikázané, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov.

13. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie. Sťažovateľka žiadala o priznanie finančného zadost'učinenia 20 000 eur. Cieľom finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). Tak je tomu aj v tomto prípade. S prihliadnutím na celkovú dĺžku konania na okresnom súde, zložitosť veci, správanie sťažovateľky, postup súdu a skutočnosť, že okresný súd po podaní ústavnej sťažnosti vydal vo veci rozsudok, ústavný súd sťažovateľke priznal podľa čl. 127 ods. 3 ústavy finančné zadost'učinenie 1 500 eur a vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel.

V.

14. Zistené porušenie základných práv sťažovateľky odôvodňuje to, aby jej okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nahradil trovy konania, ktoré jej vznikli právnym zastúpením. Výška náhrady bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon v roku 2021 je 181,17 eur. Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti, vyjadrenie 3 x 181,17 eur), čo spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (3 x 10,87 eur) predstavuje 576,12 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. augusta 2021

Robert Šorl
predseda senátu